

КЛАСЕ У ПЛАНУ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Апстракт

Начин формирања класа у плану реорганизације представља, поред мера реорганизације, најважнију компоненту стечајног плана. Постојање таквих класа омогућава да се уваже различити интереси учесника стечајног поступка. Разврставањем поверилаца на класе се нарушава принцип једнакости свих стечајних поверилаца и уводи се начело једнакости унутар класе, и различитог третамањ међу класама. У раду су анализирана решења српског и немачког права у овој области. Аутор указује на смисао правила о формирању класа поверилаца и објашњава критеријуме који се могу користити за формирање посебних класа у плана реорганизације.

Кључне речи: план реорганизације, стечајно право, класе поверилаца

1. Увод

План реорганизације као начин спровођења стечајног поступка је у српско право уведен Законом о стечајном поступку из 2004 године. Овај институт је настао у Сједињеним Америчким Државама, одакле је извршио значајан утицај и на правне системе у Европи. Немачко право је такође преузело могућност вођења стечајног поступка путем плана реорганизације, што је уведено још немачким стечајним законом из 1994. године.²

Срж плана реорганизације представљају мере реорганизације и класе. Различите мере се могу применити према различитим

¹ Адвокат у Београду, mail: itodorovic@akt.rs

² P.Bauer, *Der Insolvenzplan – Untersuchungen zur Rechtsnatur anhand der geschichtlichen Entwicklung*, Münster 2009., 293.

класама у плану реорганизације и стога је веома важан начин њиховог формирања. Од начина формирања ових класа зависи усвајање плана реорганизације и његово спровођење. Формирање класа поверилаца је стога један од најважнијих задатака приликом израде плана реорганизације.³

Иако класе поверилаца на први поглед представљају једноставну и лако разумљиву материју, постоји низ потешкоћа приликом њихове примене у пракси. Смисао формирања класа у плану реорганизације је доношење одлуке о усвајању или одбијању плана која би била заснована на привредној оправданости плана.⁴ План треба да испуни сврху повољнијег намирања поверилаца у односу на окончање стечајног поступка путем банкротства. Поред тога, план омогућава „преживљавање“ угроженог привредног субјекта и задржавање радних места. Посредством увођења класа у плану реорганизације, омогућава се да се уваже различити привредни интереси учесника стечајног поступка. Примера ради, банке у својству поверилаца могу имати интерес што брже наплате потраживања, добављачи ће са друге стране вероватније желети да се стечајни дужник санира и настави са пословањем како би и даље том привредном друштву продавали робу.⁵ Оправдање за уважавање различитих интереса поверилаца лежи у чињеници да се повериоци налазе у различитом правном положају.⁶

Постојање класа поверилаца даје веће шансе да план буде усвојен. То такође даје прилику подносиоцу плана реорганизације да тактички утиче на усвајање плана, на тај начин што ће у законским оквирима формирати класе које му омогућавају лакше постизање позитивног исхода гласања о плану.⁷ Тактика при формирању класа поверилаца не само да није забрањена, него је пожељна и шта више представља основ за успех при усвајању плана реорганизације.⁸

³ Kübler (Hrsg.), *Handbuch Restrukturierung in der Insolvenz- Eigenverwaltung und Insolvenzplan*, Köln 2012., 647.

⁴ Smid et al., *Der Insolvenzplan*, Stuttgart 2012., 167.

⁵ A.Seidl, T.Voss, *Die Zweite Chance*, Frankfurt am Main 2006., 204.

⁶ Vallender, Undritz (Hrsg.), *Praxis des Insolvenzrechts*, Köln 2012., 544.

⁷ Smid et al., 166.

⁸ A.Schmidt (Hrsg.), *Hamburger Kommentar zum Insolvenzrecht*, Hamburg 2012., 1687.

2. Основна начела у погледу класа

О плану реорганизације се гласа у класама поверилаца. План је усвојен у случају да је изгласан у свакој класи, односно свака класа поседује један посебан глас, без обзира колико поверилаца има у тој класи и без обзира на разлику у висини потраживања између група.⁹ Међутим у неким земљама, попут Немачке, могуће су ситуације у којима план није усвојен у свакој од класа, а ипак може бити прихваћен од стране суда. Оваква правила се примењују и у праву Републике Српске – план може бити усвојен и у случају да није изгласан у свим класама, ако повериоци класе која је гласала против усвајања плана нису стављени у лошији положај од онога у коме би били да плана нема, ако сразмерно учествују у економским користима плана и ако је већина класа прихватила план.¹⁰

У српском праву, у оквиру класа поверилаца гласање се обавља путем обичне већине унутар класе, а већина се посматра у односу на укупни износ потраживања, а не „по главама“. У Немачкој, напротив, гласање унутар групе поверилаца се врши путем двоструке већине: већине по броју поверилаца и већине по износу потраживања.¹¹ Наиме, поред тога што већина поверилаца гласа за усвајање плана по групи, потребно је да већина постоји унутар групе и по износу потраживања.¹²

Основно правило при формирању класа поверилаца јесте једнаки третман поверилаца унутар једне класе и различити третман између појединих класа поверилаца. Једнакост поверилаца у оквиру једне класе може бити нарушена искључиво уз сагласност учесника те класе који се стављају у неповољнији положај у поређењу са другим лицима из исте класе.¹³ У немачкој литератури има схватања и да је у овом случају потребна сагласност свих поверилаца који припадају тој класи, без обзира да ли се они стављају у неповољнији положај.¹⁴ У српској литератури се могу наћи становишта да је у таквом случају потребна сагласност свих учесника који су погођени таквим неравноправним (неповољним) третманом.¹⁵

⁹ A.Seidl, T. Voss, 205.

¹⁰ В.Чоловић, Н. Милијевић, *Стецајни поступак*, Бања Лука 2004., 124.

¹¹ Д.Слијепчевић, С.Спасић, *Коментар Закона о стецајном поступку*, Београд 2006., 466.

¹² A.Seidl, Torsten Voss, 206.

¹³ Vallender, Undritz (Hrsg.), 544.

¹⁴ Brei, Bultman, *Insolvenzrecht*, Baden-Baden 2008., 340.

¹⁵ М.Велимировић, *Стецајно право*, Нови Сад 2004., 192.

Посебна проблематика у погледу питања ко чини повериоце одређене класе у плану јавља се код оспорених потраживања. Правило нашег закона је да у том случају стечајни судија такво потраживање треба да процени за потребе гласања, а за процену се ангажује стручно лице – проценитељ и таква процена не може бити старија од 12 месеци.¹⁶

Сматрамо да је оваква одредба нашег закона недовољна за решавање проблема у пракси, јер наведено правило не даје одговор на питање како ће стечајни судија да процени да ли је потраживање основано, јер се може радити о потраживању које је непостојеће или које у одређеном делу не постоји. Таква процена од стране стечајног судије може у знатној мери утицати на ток усвајања плана реорганизације, јер овде може бити речи о највећем комерцијалном необезбеђеном повериоцу.

У овим ситуацијама је потребно направити равнотежу између потребе за брзином у стечајном поступку и потребе за уважавањем интереса поверилаца да се њихова потраживања узму у разматрање као релевантан фактор за одлучивање о плану реорганизације. Критеријум који се намеће као логичан за разматрање оваквог потраживања је критеријум вероватности. На повериоцу је да докаже да је његово потраживање вероватно. Наравно у сваком поједином случају овај ниво доказаности није лако применити, јер постоје ситуације где поверилац успе да докаже да је његово потраживање вероватно, али стечајни дужник са друге стране има одбрамбена средства (приговоре) који такође делују вероватно. Одлука стечајног судије о оспореном потраживању је искључиво одлука о праву на гласање и нема било какве ефекте на материјално-правну основаност тог потраживања.¹⁷

Немачко право садржи добро решење по коме стечајни судија може одредити одржавање посебног рочишта за одлучивање о праву гласа повериоца са спорним потраживањем. Одлука о праву гласа која би се доносила на самом рочишту о гласању о усвајању плана, где најчешће на самом рочишту учествује већи број поверилаца, чини се непрактичном. Иако ће одржавање посебног рочишта значити продужење стечајног поступка, важније је путем процесних правила о доказивању која се примењују у парничном процесног праву и

¹⁶ Чл. 160, ст. 2 Закона о стечају - ЗОС (Сл.гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – одлука УС и 83/2014).

¹⁷ Kübler (Hrsg.), 788.

кроз поштовање правила о обостраном саслушању странака доћи до резултата који ће пружити правну заштиту повериоцу са оспореним потраживањем,¹⁸ али и стечајном дужнику.

Против одлуке о давању или ускраћивању права гласа ни у српском ни у немачком праву не постоји правни лек. Жалба је дозвољена једино на решење суда о потврђивању плана реорганизације, у оквиру које би се истакли аргументи о повреди права гласа. Чини нам се да би практичније било успоставити другостепену контролу, која би морала бити ефикасна (брза) и то на тај начин што би се дозволила посебна жалба на решење које се односи на право гласа повериоца. Тиме би се постигло да се у посебном другостепеном поступку одлучује о праву гласа и не би се дешавало да читав план реорганизације буде укинут због повреде права гласа, што би значило даље да читав поступак гласања треба поновити.

Важно је напоменути да су ништави било какви споразуми између стечајног дужника и поверилаца којима би се тим повериоцима гарантовала већа права (нпр. признање дуга у већем износу од износа потраживања наведеном према плану реорганизације или нпр. бржа динамика отплате дуга), у односу на права која су гарантована планом реорганизације.¹⁹ Такви споразуми су противни начелу једнакости поверилаца.

3. Могућност измена класа током поступка за усвајање плана

Посебно је интересантно питање да ли се план реорганизације може мењати и у којој фази је то могуће. Обзиром да је план реорганизације флексибилан инструмент, путем ког стечајни дужник и повериоци праве „нови договор“, могуће је да сходно принципима приватне аутономије план реорганизације буде измењен.²⁰

Српски Закон о стечају не садржи одредбе које би регулисале на било који начин могућност измена плана реорганизације. У немачком праву прописано је да се план реорганизације може мењати.²¹ Измене плана су међутим ограничене. Најпре, лице које је овлашћено да захтева промене у плану је искључиво подносилац плана. То не

¹⁸ *Ibid.*, 789.

¹⁹ Smid *et al.*, 184.

²⁰ Kübler (Hrsg.), 762.

²¹ §240 Insolvenzordnung

значи да други учесници у поступку не могу подносити иницијативе за измену плана, али формално-правно подносилац таквог предлога је искључиво предлагач плана.²²

Тренутак до ког се могу давати предлози за измене плана је моменат гласања о плану реорганизације, јер учесници у поступку морају знати за који конкретан текст плана гласају. План је дакле могуће мењати и на самом рочишту за разматрање и гласање о плану. Промене плана морају бити у тој мери јасне, да лица која гласају о плану могу стећи прави увид у своју правну и економску позицију и како би могли да уз довољно информација одреде како ће гласати у погледу плана реорганизације.²³

Измене плана имају и своја ограничења. План се не може мењати на тај начин да се промени основни концепт плана (нпр. уместо санирајућег плана усваја се ликвидациони план), односно план се не може мењати у свом језгру. Одлуку о томе да ли су промене такве да се дира у саму суштину плана реорганизације доноси стечајни судија.²⁴

У погледу предмета који је сфера истраживања овог рада, скрећемо пажњу да се измене плана реорганизације могу односити на поделу учесника поступка на класе, могу се мењати начини намирења повериоца из класа, класе поверилаца се могу делити на подкласе, дозвољено је да се од више класа формира јединствена, а могуће је и да се одређени поверилац сврстава у другачију класу у односу на ранији предлог плана, као и да се мењају сами подаци (нпр. висина) о потраживању неког повериоца у одређеној класи. Овакве измене плана реорганизације су у Немачкој дозвољене, све док се основни циљеви плана и основни концепт не мења.

Омогућавање измена плана реорганизације су у духу овог правног института који треба да буду флексибилнији инструмент у односу на класичан стечај. Шансе за усвајање плана су веће када постоји прилика да се план и у току стечајног поступка мења, а границе тих измена треба да буду постављене у закону, како би се спречиле могуће манипулације од стране предлагача плана.

²² Kübler (Hrsg.), 771.

²³ Kübler (Hrsg.), 765.

²⁴ *Ibid.*

4. Класе према српском праву

Српским Законом о стечају предвиђено је у чл. 165, ст. 3 да планом реорганизације морају бити предвиђене следеће обавезне класе поверилаца: класа обезбеђених – различних поверилаца и класа које се формирају према праву приоритета потраживања према исплатним редовима. Смисао постојања обавезних класа поверилаца је у ограничењу потпуне слободе предлагача плана, јер ако предлагач може потпуно слободно по свом нахођењу одредити класе постојале би бројне могућности за злоупотребе.

Овако формулисана одредбу закона не треба тумачити на тај начин да су обавезне само две класе поверилаца – класа различних поверилаца и класа неозбеђених поверилаца. Ова одредба у ствари упућује на одредбу закона која регулише исплатне редове у редовном стечајном поступку, што је био случај и са ранијим законима.²⁵ Поред посебне обавезне класе обезбеђених поверилаца, потребно је формирати обавезне класе према исплатним редовима.

4.1. Обезбеђени повериоци

Законом о стечају разликују се два типа обезбеђених поверилаца – различни повериоци и заложни повериоци.²⁶ Различни повериоци су повериоци који имају заложно право, законско право задржавања или право намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге или регистри (нпр. уписано решење о извршењу у катастру непокретности на имовини стечајног дужника). Под повериоцима који имају заложно право се схватају хипотекарни повериоци, повериоци који имају залогу на покретним стварима и залогу на правима.²⁷ Право задржавања је регулисано Законом о облигационим односима.²⁸ То је право повериоца који има доспело потраживање према дужнику и који у поседу има дужникову ствар. У случају да је дужник постао неспособан за плаћање, поверилац

²⁵ Д.Слијепчевић, С. Спасић, 465.

²⁶ Чл. 49 ЗОС

²⁷ В.Козар, М. Почуча, И. Станковић, *Општи стечајни поступак – Коментар закона о стечају са судском праксом и подзаконским актима*, Београд 2013., 52.

²⁸ Чл. 286-298 Закона о облигационим односима, Сл.лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, Сл.лист СРЈ, бр. 31/93 и Сл.лист СЦГ, бр.1/2003 – Уставна повеља)

има право задржавања чак и ако његово потраживање није доспело. Код права задржавања (ретенције) поверилац има право да се из дужникове ствари наплати на исти начин као и заложни поверилац.

Разлучни повериоци, иако имају обезбеђење на имовини стечајног дужника, намирење свог потраживања остварују кроз учешће у стечајном поступку. Они су привилеговани повериоци у том смислу што имају право на првенствено намирење из средстава добијених од продаје имовине на којој имају обезбеђење. Разлучни повериоци нису стечајни повериоци у делу потраживања које је обезбеђено, а у делу потраживања које није покривено средством (или средствима) обезбеђења, разлучни повериоци имају статус обичног стечајног повериоца и своја права остварују као и други необезбеђени повериоци.

Заложни повериоци су лица која имају средство обезбеђења на имовини стечајног дужника, али према њему немају новчано потраживање. Примера ради то може бити привредно друштво које потражује од повезаног правног лица са стечајним дужником новац, али стварноправно средство обезбеђења има на непокретности стечајног дужника.

Нарочито је важно размотрити положај разлучних и заложних поверилаца у случају усвајања плана реорганизације. Што се тиче заложних поверилаца, Закон о стечају прописује правило да заложни повериоци нису ни стечајни ни разлучни повериоци. Права ових поверилаца се не могу мењати нити се могу умањити планом реорганизације, осим у случају њиховог пристанка. Закон прописује да заложни повериоци не могу гласати о плану реорганизације.²⁹ Разлог за овакву одредбу лежи у чињеници да ова лица нису повериоци у правом смислу те речи према стечајном дужнику. Они немају новчано потраживање према субјекту реорганизације – стечајном дужнику, већ само средство обезбеђења на његовој имовини. Стога, чак и када се ради о умањењу или изменама њихових права, заложни повериоци дају сагласност да те измене, али не гласају о самом плану.

Што се тиче разлучних поверилаца, план реорганизације може у знатној мери утицати на њихова права. Закон о стечају не садржи било какве посебне одредбе којима би регулисао утицај усвајања плана реорганизације на разлучна права.

²⁹ Чл. 157 ЗОС

Пре свега, треба обратити пажњу да у одредбама којима је регулисана реорганизације законодавац изричито прописује обавезу формирања посебне класе поверилаца за различне повериоце. Закон не забрањује формирање више различитих класа различних поверилаца, дакле обавезно је да се ови повериоци одвоје од необезбеђених поверилаца, али могуће је да и различни повериоци међу собом имају другачији третман.

Закон о стечају прописује да је последица усвајања плана реорганизације та, да се сва потраживања и права поверилаца и других лица и обавезе стечајног дужника уређују, искључиво, према условима из плана реорганизације. Стога, ако је планом реорганизације предвиђена измена основног потраживања различног повериоца, па је предвиђен отпис дела тог потраживања, право обезбеђења као акцесорно право мора бити у складу са таквим променама. То практично значи да хипотека на имовини стечајног дужника неће обезбеђивати целокупно раније потраживање, какво је оно било пре усвајања плана реорганизације, већ ће обезбеђивати потраживање које је установљено планом реорганизације.

Обзиром да у нашем закону нема посебних одредаба о начину намирења различних поверилаца кроз план реорганизације, потребно је размотрити опште одредбе Закона о стечају, одредбе самог плана реорганизације (обзиром да план има својство извршне исправе) и одредбе закона које регулишу последице усвајања плана реорганизације.

Чланом 166 Закона о стечају прописано је да се у случају усвајања плана стечајни поступак обуставља. Имајући то у виду, сматрамо да нема места примени општих одредаба Закона о стечају у погледу начина намирења различних поверилаца, те се не може применити правило да се ови повериоци намирују искључиво кроз стечајни поступак (стечајни поступак је обустављен), односно не може се применити правило да је домашај различног права да њихови титулари имају првенство у намирењу од средстава добијених продајом имовине која је предмет обезбеђења. Дакле, различни повериоци могу активирати своја средства обезбеђења, на начин који је регулисан одговарајућим прописом који регулише ту врсте обезбеђења, у случају да субјект реорганизације не испуњава своје обавезе према том повериоцу, на начин који је предвиђен планом реорганизације. Међутим, имајући у виду да је планом реорганизације на нови начин уређен однос између различног

повериоца и субјекта реорганизације, средства обезбеђења се могу активирати искључиво према условима из плана. Ако је планом предвиђен отпуст дуга у одређеном износу, хипотека се не може активирати на целокупан износ потраживања. Другачије је у случају да је отпуст дела дуга предвиђен само за случај да је план у целости испуњен, јер тада услови предвиђени за отпуст дела дуга не би били испуњени, обзиром да дужник није испунио своје обавезе према плану реорганизације.

У случају да је планом реорганизације предвиђена мера продаје имовине која је предмет разлучног права, разлучни повериоци имају право првенства у намирењу приликом продаје те имовине.

4.2. Посебне класе

Стечајни судија има овлашћење да наложи или да одобри формирање додатних класа поверилаца у случају да су стварне и суштинске карактеристике потраживања такве да је оправдано формирати посебну класу или ако су потраживања у оквиру такве класе у значајној мери слична. Ова овлашћења стечајног судије подразумевају формирање додатних – факултативних класа поверилаца и када су у питању обезбеђени повериоци (формирање подкласа обезбеђених поверилаца) и када је реч о необезбеђеним повериоцима. Појам стварних и суштинских потраживања као критеријум за разврставање потраживања у различите класе је широк и омогућава знатну слободу при формирања класа.³⁰

Посебну класу поверилаца чине лица повезана са стечајним дужником и они не гласају о плану реорганизације.³¹ Суд може одобрити формирање посебне класе из административних разлога, ако постоји више од 200 потраживања чији износ појединачно не прелази вредност од 20.000 динара, а ова потраживања могу бити измирена по убрзаној процедури ако стечајни дужник очигледно има довољно средстава за измирење класа првог и другог исплатног реда и ако постоји потреба да се умаши административно оптерећење које је својствено великом броју малих потраживања.³²

³⁰ В.Радовић, *Класификовање потраживања у поступку реорганизације*, Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Београд, 2006., 235.

³¹ Чл. 165, ст. 7 ЗОС

³² Чл. 165, ст. 8 ЗОС

5. Класе према немачком праву

Према немачком стечајном закону неопходно је формирати следеће класе у плану реорганизације: 1) обезбеђени повериоци, када се планом реорганизације дира у њихова права, 2) повериоци који не спадају у секундарне повериоце, 3) секундарни повериоци, осим у случају да се њихова потраживања имају сматрати отписаним и 4) лица која имају чланска права код стечајног дужника, када се планом дира у права ових лица. Поред наведених класа, запослени код стечајног дужника представљају посебну обавезну класу поверилаца у случају да њихова потраживања нису безначајна.

Примећујемо знатно другачије регулисање класа према немачком праву у односу на наш закон. Најпре, важно је истаћи да је новијим изменама немачког стечајног закона уведена могућност задирања у права власника стечајног дужника (чланова друштва са ограниченом одговорношћу, акционара).³³ Овакве промене су уведене са циљем олакшавања могућности санирања стечајног дужника.³⁴

На овом месту ћемо анализирати појединачне обавезне групе поверилаца. Најпре, обезбеђени повериоци према немачком праву су они повериоци који имају залогу на покретним стварима, на непокретностима, повериоци којима је дужник ради обезбеђења потраживања предао покретну ствар или је пренео својину на њој, повериоци који имају право ретенције, органи јавне власти којима је по закону призната залог на стварима стечајног дужника ради обезбеђења пореских и царинских обавеза дужника.³⁵

Планом реорганизације је могуће утицати на права разлучних поверилаца. У случају да план не предвиђа промену у њиховим правима, та права остају на снази непромењена и у том случају ови повериоци не гласају о плану, нити формирају посебну класу. У случају да се планом дира у права разлучних поверилаца, обавезно је постојање посебне класе (или више различитих класа) ових поверилаца.

Секундарни повериоци морају бити сврстани у посебну класу у случају да њихова потраживања не спадају у потраживања која

³³ Gesetz zur weiteren Erleichterung der Sanierung von Unternehmen

³⁴ A.Schmidt (Hrsg.), 1687.

³⁵ §§49-51 Insolvenzordnung

су опрштена стечајном дужнику.³⁶ У случају да план другачије не предвиђа, ова потраживања се сматрају опрштеним. Параграфом 39 немачког стечајног закона се утврђује која потраживања се сматрају секундарним. Реч је о потраживањима на име камата и уговорних казни стечајних поверилаца од дана отварања стечаја над дужником, трошкови појединих поверилаца на име учешћа у стечајном поступку, новчане казне по основу учињених кривичних дела и прекршаја, неновчане обавезе стечајног дужника, обавезе по основу зајма власника стечајног дужника и слична потраживања. Ова потраживања се могу испунити у случају да су сва друга потраживања стечајних поверилаца измирена.³⁷

Повериоци који не спадају у секундарне представљају класу у коју спадају необезбеђени повериоци. То су примера ради потраживања добављача, пружалаца услуга, зајмодаваца, потраживања јавно-правног карактера.³⁸ У оквиру ове посебне класе је могуће извршити даљу поделу на подкласе, односно могуће је формирате додатне факултативне класе.³⁹

Када план реорганизације предвиђа мере које задиру у права власника стечајног дужника, тада ова лица формирају посебну класу. Изменама стечајног закона у Немачкој омогућено је да се планом реорганизације врше промене права ових лица, јер је стечајном дужнику потребан нови капитал.⁴⁰ Ова новина је уведена услед критике решења да власници стечајног дужника имају у рукама могућност блокаде санирања инсолвентног привредног друштва и услед чињенице да наставак пословања стечајног дужника није могућ без нових инвестиција.⁴¹ Примери у вези начина задирања у права власника стечајног дужника су претварања дуга у капитал дужника, продаја стечајног дужника као правног лица.⁴² Обзиром да власници стечајног дужника не морају бити уједно и његови повериоци то се у немачком праву и не користи термин „класе поверилаца“, већ се уместо тога користи израз „групе“ у плану реорганизације.

³⁶ Rendels, Zabel, *Insolvenzplan*, Köln 2013., 60.

³⁷ A.Schmidt (Hrsg.), 546.

³⁸ Kübler (Hrsg.), 656.

³⁹ Rendels, Zabel, 60

⁴⁰ Smid *et al.*, 151.

⁴¹ M.Büchle, *Eingriff in Gesellschafterrechte im Insolvenzplan*, Frankfurt 2011, стр. 17.

⁴² A.Frauer, *Grenzen des Eingriffs in Gesellschafterrechte im Insolvenzplanverfahren*, Frankfurt 2014., 51., 71.

У немачком праву није дозвољено формирати мешовите групе. Најпре, није могуће формирати групу у коју би спадали и обезбеђени и необезбеђени повериоци. Није дозвољено ни формирати групу која би укључивала власнике стечајног дужника и стечајне повериоце.⁴³

Поред наведених обавезних група, могуће је формирати посебне факултативне класе поверилаца. Немачко право, попут српског, прописује могућност формирања посебне групе у коју би спадала мала потраживања, међутим закон не дефинише критеријум за утврђивање која би потраживања имала овај карактер. У литератури се може наћи мишљење да би ту спадала потраживања до износа 500 евра.⁴⁴

Додатно, немачким стечајним законом се предвиђа могућност формирања посебне групе у плану за акционаре стечајног дужника који поседују незнатно капитал учешће (мање од 1% учешћа у капиталу дужника или алтернативно са учешћем које је испод вредности од 1.000 евра).⁴⁵ Ова група не спада у групу малих поверилаца, већ представља одвојену групу. Разлог постојања овакве групе је у томе да њени чланови не могу имати значајнији утицај на пословање дужника и треба их третирати другачије у односу на остале групе предвиђене планом.⁴⁶

6. Критеријуми за формирање посебне класе у плану реорганизације

Решење српског Закона о стечају у погледу прописивања критеријума за разликовање класа поверилаца се налази у чл. 165, ст. 6. Иако је овим чланом регулисано питање када стечајни судија може одобрити или наложити формирање посебне класе поверилаца, суштински, овим чланом се дају критеријуми за разликовање класа у плану реорганизације и приликом израде плана. Овом одредбом је прописано да је формирање посебне класе оправдано у следећим (алтернативним) случајевима: 1) ако су стварне и суштинске карактеристике потраживања такве да је оправдано формирање нове класе, 2) ако су сва потраживања у оквиру предложене класе у значајној мери слична.

⁴³ A.Schmidt, 1689.

⁴⁴ Kübler (Hrsg.), 675.

⁴⁵ *Ibid.*, 676.

⁴⁶ Kübler (Hrsg.), 676.

Немачки закон о стечају регулише ово питање у одредби параграфа 222 став 2. Том одредбом је прописано да се посебна група формира у случају да учесници те групе имају истоврсне привредне интересе. Критеријум који је дат за разликовање међу групама су стварне карактеристике те групе. Први критеријум, истоврсност привредног интереса се тумачи у контексту стечаја и при томе се мора имати у виду у каквим је односима учесник групе са стечајним дужником и о томе на који начин план реорганизације задира у права тог учесника групе.⁴⁷

Примера ради, не могу имати исте привредне интересе добављач који своје производе испоручује искључиво стечајном дужнику и добављач који снабдева велики број купаца.⁴⁸ Првом добављачу је наставак пословања стечајног дужника услов егзистенције, док други добављач неће бити у толикој мери погођен привредним нестанком стечајног дужника.

Разлике у привредним интересима се могу пре свега огледати у интересу наставак пословања стечајног дужника, односно интересу да се наплати потраживање и да стечајни дужник престане са радом. Ово може бити основ за разликовање две посебне групе разлучних поверилаца, јер једни могу желети да дужник настави са радом, а другима може бити у интересу банкротство дужника.⁴⁹ Ипак, сматрамо да овакво разликовање није толико непроблематично, обзиром да „архитекта“ плана реорганизације одређује групе у плану и да он можда и не зна који је прави интерес конкретног повериоца, а можемо замислити и да конкретни поверилац не жели да се изјасни у погледу његовог привредног интереса.

Стварне разлике у групама поверилаца такође захтевају разјашњење. Под стварним разликама се примера ради може сматрати правни основ по коме је потраживање настало, па тако се могу разликовати потраживања из уговорне и вануговорне одговорности, или нпр. потраживања по основу јавних прихода и потраживања приватног карактера.

Чини нам се да су решења и српског и немачког стечајног права у тој мери апстрактна да не дају довољно прецизности за разликовање група / класа поверилаца. Обзиром на то, сматрамо упутним да се дају примери дозвољених разликовања група, наведених у немачкој

⁴⁷ *Ibid.*, 660.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Rendels/Zabel, 62.

литератури. Дозвољено би било формирати посебну групу за потраживања на име јавних прихода, за потраживања запослених код стечајног дужника, за потраживања давалаца лизинга и закуподаваца, за потраживања чији су износи слични. Дозвољено би било разликовати потраживања по основима њиховог настанка и нпр. потраживања по времену њиховог доспећа.

У сваком конкретном случају би требало испитивати да ли је формирање посебне класе довољно оправдано и да ли постоје злоупотребе при формирању класа. Подела на класе мора имати логичну основу.⁵⁰ Такву процену врши суд и то два пута, што је правило и у немачком⁵¹ и у српском праву. План се најпре контролише у претходном поступку испитивања плана, а потом и приликом усвајања плана реорганизације.

Питање законитости формирања класа је веома важно, јер је код формирања различитих класа поверилаца дозвољено нарушавање принципа једнакости поверилаца. Наиме, принцип који важи у стечајном праву код плана реорганизације је једнакост међу повериоцима исте класе. Дакле, сврставањем одређеног повериоца у неку од класа може се битно задирати у његова права, јер се повериоци у тој класи намирују нпр. у квоти од 10% висине потраживања са грејс периодом од годину дана и уз отплату у динамици од 5 година, а повериоци неке друге факултативне класе се намирују у квоти од 90% уз рок отплате 6 месеци. Да би стечајни судија и учесници класа могли да оцене да ли је разликовање класа законито, потребно је да разлике међу класама буду јасно дефинисане самим планом и да се да објашњење због чега је конкретан поверилац сврстан у одређену класу.

7. Гласање по класама

У нашем стечајном праву гласање се врши у свакој појединачној класи и план је потврђен ако је у свакој класи усвојен већином од укупног износа потраживања у тој класи. Правило о гласању о плану у немачком праву није тако једноставно, јер је у Немачкој могуће да план буде усвојен, иако није изгласан у некој од класа. Правило које то омогућава се назива „забрана опструкције“ (нем. *Obstruktionsverbot*, пандан америчком правилу – енг. *Cram down rule*).

⁵⁰ В.Радовић, 244.

⁵¹ Kübler (Hrsg.), 727.

Према наведеном правилу, сматра се да је план усвојен и у групи која није план изгласала, ако је о интересима чланова те групе планом у довољној мери вођено рачуна. На тај начин се спречава злоупотреба гласања против плана од стране таквих чланова групе и тиме се покушава направити баланс између аутономије воље поверилаца и забране злоупотребе права.⁵² Правило *Obstruktionsverbot* се може применити искључиво у случају да је план усвојен у већини група које су предвиђене планом.⁵³ Поред тога, услов за примену овог правила је да учесници групе која није усвојила план нису стављени у гори положај у односу на положај који би имали да не постоји план реорганизације. Да би се дошло до процене да ли би ти повериоци имали бољи положај без плана, потребно је упоредити какав би они положај имали када би се стечај водио банкроту, односно пореди се квота коју би ови повериоци остварили у случају продаје имовине стечајног дужника (узима се у обзир тзв. ликвидациона вредност имовине стечајног дужника).⁵⁴ У случају да је планом реорганизације предвиђена већа квота намирења ових поверилаца у односу на квоту која би се постигла редовним стечајним поступком, ови повериоци нису планом оштећени. Додатни кумулативни услов за примену овог правила је да лица која припадају овој групи учествују у сразмерном обиму у економској користи која ће према плану припасти повериоцима, а где се под појмом те користи посматра разлика између квоте намирењеа кроз редовни стечајни поступак и кроз усвајање плана организације.⁵⁵

Да би овај услов – сразмерно учествовање у економској користи плана био испуњен, потребно је да: 1) ниједан поверилац није планом добио већи проценат намирења од 100% вредности његовог потраживања (понекад се предвиди већа квота намирења ради надокнаде због кашњења у измирењу обавеза), 2) ниједан поверилац који би без плана реорганизације имао исти положај као учесник групе која је одбила усвајање плана, није стекао бољи положај планом у односу на учесника такве групе и 3) поштовање принципа да повериоци који не спадају у секундарне морају бити намирени у целости пре секундарних поверилаца и пре власника стечајног дужника. Овај трећи предуслов заправо значи да нити власници стечајног дужника, нити секундарни повериоци, не могу добити неку вредност, односно накнаду, по плану ако повериоци који не спадају у секундарне нису намирени у квоти од 100% својих потраживања.⁵⁶

⁵² A.Schmidt (Hrs.), 1753.

⁵³ §245 Insolvenzordnung

⁵⁴ Kübler (Hrsg.), 801.

⁵⁵ A.Schmidt (Hrsg.), 1755.

⁵⁶ Kübler (Hrsg.), 811.

8. Закључак

Кроз анализу правила о формирању класа, о начину гласања по класама и начелима која важе при формирању и намирењу класа, покушали смо представити кључне разлике између српског и немачког стечајног права. Сматрамо да изучавањем немачког стечајног права можемо стећи дубља сазнања из ове области, а нарочито да ћемо боље разумети смисао правила која су у позадини одредаба о класама у плану реорганизације. Томе нарочито помаже обимнија литература која се може наћи на немачком језику, сличнији правни систем са нашим у односу на англоамерички правни систем и знатно богатија пракса из ове области у Немачкој.

Класе у плану реорганизације су, поред мера реорганизације, најзначајнији институт у овој области. У законским одредбама које се тичу плана реорганизације је потребно наћи прави баланс између аутономије воље дужника и поверилаца и потребно је установити границе задирања у права учесника у стечајном поступку који сеprotиве усвајању плана. Иако правила која се тичу класа у плану реорганизације на први поглед изгледају једноставно, праве потешкоће су, као и увек, у детаљима. У овом раду аутор је имао намеру да представи неке од таквих детаља, у обиму који оваква врста рада дозвољава.

Ivan Todorović, M.A.
Attorney at Law, Belgrade

GROUPS IN REORGANIZATION PLAN

Summary

Formation of groups in the reorganization plan, besides the reorganization measures, is the most important component of the insolvency plan. The existence of these groups makes possible to consider the interests of participants of the insolvency proceedings. By division of creditors into groups the principle of equality of all insolvency creditors is violated and the principles of equality within the groups and differences between groups is introduced. This article contains analysis of the solutions in Serbian and German law in regard to this legal area. The author explains what is the meaning behind the formation of groups and presents the criteria upon which a separate group may be formed in reorganization plan.

Keywords: reorganization plan, insolvency law, groups of creditors